

Бібліографічні посилання

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р., №254к/96-ВР // ВВР. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Конституция (Основной Закон) Союза Советских Социалистических Республик: Принята на внеочеред. VII сессии Верхов. Совета СССР 9-го созыва 07.10.1977 г. – М., 1977.
3. Голощапов С.А. Право на охрану здоровья и развитие законодательства по охране труда в СССР // XXV съезд КПСС и актуальные вопросы совершенствования законодательства о труде: Труды ВЮЗИ. – М., 1978. – Т. 62. – С. 59-86
4. Кодекс законов о труде РСФСР: Утв. постановлением ВЦИК от 10.12.1918 г. // Собр. узаконений и распоряжений Рабочего и Крестьянского Правительства РСФСР. – 1918. – № 87-88. – Ст. 905.
5. Карауш С.А., Герасимова О.О. История охраны труда в России: Учеб. пособие. – Томск, 2005.
6. Кодекс законів про працю УРСР: Затв. постановою ВУЦВК від 02.12.1922 р. // Збірник законів УРСР. – 1922. – № 52. – Арт. 751.
7. Каплун С.И. Охрана труда в СССР // Социальная гигиена. – 1924. – № 3, 4. – С. 21-54.
8. Голощапов С.А. Охрана труда по КЗоТ РСФСР 1922 года // КЗоТ РСФСР 1922 г. и современность. – М., 1974. – С. 135-141.
9. Мовчан О.М. Повсякденне життя робітників УСРР. 1920-ті рр. — К., 2011.
10. Законодавство про працю: Збірник найважливіших законів, указів і постанов. – К.-Х., 1946.
11. Варшавский К.М. Практический словарь по трудовому праву. – Москва, 1927.

Надійшла до редакції 24.10.2012

Є.В. Петров

кандидат юридичних наук, доцент
(Донецький юридичний інститут МВС України)

УДК 342.9

АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: НОТАТКИ ДО НАУКОВОЇ ДИСКУСІЇ

Проведено аналіз наукових праць, а також законодавства Європейського Союзу та його країн-членів, покликано визначити межі та процедури державного управління економікою. Сформульовано основні риси адміністративно-господарського права країн-членів Європейського Союзу, а також основні інститути даної галузі права.

Ключові слова: *Європейський Союз, право Європейського Союзу, економіка, господарювання, адміністративно-господарське право.*

Предлагается анализ научных работ, а также законодательства Европейского Союза и его государств-участников, призванного определить границы и процедуры государственного управления экономикой. Формулируются основные черты административно-хозяйственного права государств-участников Европейского Союза, а также основные институты данной отрасли права.

Ключевые слова: *Европейский Союз, право Европейского Союза, экономика, хозяйствование, административно-хозяйственное право.*

The article is devoted to the analysis of scientific works and legislation of member states of European Union including legislation of European Union which provides limits and procedures of state regulation of economy. The author formulates the main features of administrative and business law of member states of European Union and the main institutes of this body of law.

Keywords: *European Union, European Union law, economy, economic management, administrative and business law.*

Постановка проблеми. Вивчення зарубіжного досвіду правового регулювання відповідних суспільних відносин є вкрай необхідним кроком як для вітчизняного законодавця, так і для науковців. Це пов'язано з рядом причин, зокрема з тим, що, по-перше, Україна має доволі незначний досвід у сфері розбудови правової держави, відтак використання зарубіжного досвіду дозволить їй уникнути чималої кількості проблем у даній сфері, що, у свою чергу, сприятиме більш швидкій, а головне – більш ефективній перебудові відповідних державних інституцій, покликаних забезпечувати впровадження у життя демократичних цінностей. Слушними у зв'язку з цим виглядають слова тих вчених, які пишуть, що кожного разу, коли ми звертаємося до зарубіжного досвіду, ми не тільки бажаємо задовольнити свою цікавість, але й намагаємося взяти у своїх колег кращий досвід, зіставити результати діяльності, покращити свої власні справи у тій або іншій галузі або, навпаки, переконатися у правильності своїх зусиль [1].

З іншого боку, не можна забувати також і про євроінтеграційні плани нашої держави, яка взяла на себе зобов'язання узгодити власну правову систему з правовою системою Європейського Союзу. У 2004 р. в Україні було прийнято Закон «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [2], яким визначалося, що на першому етапі виконання Програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу пріоритетними сферами, в яких здійснюється ця адаптація, є такі: митне право; законодавство про компанії; банківське право; бухгалтерський облік компаній; податки, включаючи непрямі; інтелектуальна власність; охорона праці; фінансові послуги; правила конкуренції; державні закупівлі; охорона здоров'я та життя людей, тварин і рослин; довкілля; захист прав споживачів; технічні правила і стандарти; енергетика, включаючи ядерну; транспорт. Значна частина з названих сфер регулюється правовими нормами, які ми відносимо до кола адміністративно-господарських, що, відповідно, й пояснює необхідність з'ясування змісту та особливостей адміністративно-господарського права країн Європейського Союзу (далі – ЄС).

Принагідно зазначимо, що питання сутності та змісту адміністративно-господарського права країн ЄС наразі не стало предметом вивчення на сторінках вітчизняної наукової літератури, що, на наш погляд, є яскравим свідченням його актуальності та наукової новизни. Що ж до мети даної статті, то вона полягає у здійсненні загального огляду адміністративно-господарського права країн ЄС, визначення головних складових

елементів даної галузі права, а також виробленні рекомендацій щодо впровадження європейського досвіду у вітчизняну правову теорію та практику законотворчої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Розпочинаючи вивчення даної проблематики, зазначимо, що існування адміністративно-господарського права у країнах ЄС пояснюється необхідністю упорядкування відносин економічних суб'єктів. Жодна держава нині не може відмовитися від управління економікою. Такий підхід відображає відповідальність держави за розвиток економіки та одночасно вказує на її пріоритетне значення серед основних завдань, які вирішуються державою та правом. Ліберальні за своєю сутністю держави також виробляють загальні правові умови, надаючи, таким чином, можливості для економічної діяльності та виражаючи своє ставлення до неї. Держава, на думку європейських науковців, зобов'язана щонайменше забезпечити функціонування системи (надання гарантій щодо економіки). Для цього необхідною є наявність дієвої адміністрації, яка займалася б економічними проблемами. З огляду на це адміністративно-господарське право є невід'ємною складовою відповідного правопорядку [3, с. 2].

Необхідним кроком у напрямі пізнання сутності названої галузі права є відповідь на питання, чи є адміністративно-господарське право самостійною галуззю права або частиною адміністративного права. Надаючи коментарі щодо озвученого питання, німецькі вчені наголошують, що відповідь на нього не залежить ані від конкретних положень адміністративно-господарського права, ані від ступеня їх розвиненості. Вирішальним фактором є теоретична та практична потреба у систематизації та розробці базової структури й особливостей цієї сфери права. Динаміка розвитку не відрізняється тут однорідністю. В англо-американській системі права адміністративно-господарське право не виділяється у самостійну галузь. Тут основні напрямки економічного регулювання включені у загальне адміністративне право. Інший підхід домінує у континентальному праві, заснованому на римському праві. У таких країнах Європи, як Австрія, Німеччина, Франція, у більшості країн Центральної та Східної Європи, а також частково у державах Азії триває інтенсивний процес формування адміністративно-господарського права у самостійну галузь, проте дотепер ученим ще не вдалося обґрунтувати чітких критеріїв, які б дозволили розглядати назване правове утворення у вигляді самостійної галузі права [3, с. 2-4]. Однак тенденції саме до такого підходу є доволі наочними, що, власне, і дозволяє погодитися з Р.С. Мельником, який наголошує, що адміністративно-господарське право, зокрема Німеччини, формується як самостійна підгалузь адміністративного права, зосереджена у межах його особливої частини [4]. Принагідно зазначимо, що даний факт є характерним також і для Франції, де вже у 1970 – 80-х рр. науковці ставили на обговорення питання про необхідність виділення із надр адміністративного права нової галузі права – публічного економічного права, покликаного регулю-

вати економічні відносини, в яких бере участь держава, а також діяльність державного економічного апарату [5].

Додатковим доказом щодо наведеного твердження, на наш погляд, є наявність чималої кількості навчальної літератури з адміністративно-господарського права [6-8], присвяченої, відповідно, аналізу окремої категорії норм адміністративного права – адміністративно-господарських норм, покликаних, по-перше, регулювати порядок створення та функціонування суб'єктів публічної адміністрації, відповідальних за інфраструктурне та інформаційне забезпечення, планування, нагляд, управління та сприяння розвитку економіки, та, по-друге, регламентувати правовідносини, що виникають між суб'єктами економічної діяльності та публічною адміністрацією.

Аналіз відповідної наукової та навчальної літератури дозволяє дійти висновку, що адміністративно-господарське право країн ЄС у змістовому плані є доволі складним утворенням, що пояснюється багатьма чинниками. Так, передусім потрібно пам'ятати, що названа галузь права утворилася на стику економіки та управління, що вже само по собі свідчить про її комплексний характер. Нині перед економікою та управлінням стоять численні завдання, які у тому або іншому обсязі стосуються майже усіх сфер життєдіяльності держави. З огляду на це у змісті адміністративно-господарського права європейські вчені виділяють певні інститути, у межах яких зосереджено правові норми, покликані регулювати чисельні адміністративно-господарські відносини. До таких інститутів відносять ті, що регламентують: правове становище та завдання центральних банків країн ЄС та Європейського центробанку; організацію управління економікою, зокрема систему суб'єктів публічного управління економікою, систему суб'єктів самоврядного управління (наприклад, торгові палати); порядок здійснення економічного нагляду; порядок надання субвенцій; порядок здійснення промислів; порядок функціонування підприємств громадського харчування; порядок обігу товарів; порядок захисту навколишнього природного середовища від шкідливого впливу; функціонування енергетичних підприємств; порядок функціонування публічних підприємств, зокрема комунальних підприємств; порядок передання державних замовлень на виконання приватним структурам тощо [3, с. 159-167].

Розглянемо сутність та зміст окремих з названих вище інститутів адміністративно-господарського права країн ЄС. Проте перш ніж перейти до вирішення цього завдання, зазначимо, що всі інститути, які використовуються країнами ЄС для регулювання сфери економіки (господарства), можуть бути зведені до окремих груп. Підстав для такого групування може бути чимало, але, на наш погляд, найбільш доцільно виходити із способів державного впливу на суб'єктів господарювання, які можуть бути: а) прямими (адміністративними); б) організаційними; в) фінансовими; г) опосередкованими, тобто у формі публічного господарювання.

Найпершим серед *прямих (адміністративних) способів впливу держави на суб'єктів господарювання*, порядок застосування якого регламентується нормами адміністративно-господарського права, є антимонопольне регулювання. Проблема підтримки конкурентного середовища – одна з найбільш актуальних в умовах ринкової економіки, оскільки конкуренція є важливим механізмом, який забезпечує її ефективне функціонування. У зв'язку з цим можна погодитися з думкою тих вчених, які вважають, що саме антимонопольне законодавство є одним з найважливіших засобів державного регулювання економіки у країнах, які дотримуються ринкової системи господарювання [9].

Введення боротьби з антиконкурентними угодами було викликано конкретними історичним та економічними умова розвитку країн ЄС. У даному випадку йдеться про те, що промислова революція середини минулого сторіччя суттєво підсилила господарську діяльність, з'явилося багато великих фірм, посилилася конкуренція, яка доволі часто призводила до різкого зниження цін та тарифів, до збитків і банкрутства. З огляду на це конкуренти почали домовлятися про стабілізацію цін та тарифів, поділ ринків, створення об'єднань та злиття фірм. У результаті цього в країнах ЄС намітилися тенденції до підняття цін та тарифів, погіршення рівня життя багатьох прошарків населення. А з огляду на те, що ЄС становив та продовжує становити собою насамперед економічне утворення [10], то це, власне, й обумовило винесення на перший план боротьби з антиконкурентними угодами.

Аналіз практики антимонопольного регулювання в країнах ЄС дозволив науковцям дійти висновку, що зазначений інститут має чіткі тенденції до уніфікації. Основні законодавчі категорії та інститути у сфері антимонопольного регулювання, як стверджує Н. Саніахметова, були ретельно перевірені у практиці передових економік ХХ ст., що, відповідно, робить такий досвід надзвичайно важливим та корисним для України [11].

Водночас доволі важливим інструментом прямого (адміністративного) впливу на суб'єктів господарювання є господарський нагляд (контроль).

Аналіз європейського законодавства, зокрема Німеччини, показує, що в ньому доволі часто категорії «нагляд» та «контроль» вживаються як синоніми, що, відповідно, не дозволяє провести чіткого розмежування між ними. Незважаючи на той факт, що господарському нагляду (контролю) в європейському законодавстві приділяється доволі багато уваги, його межі визначені не надто чітко. У зв'язку з цим йдеться не про однорідний правовий інститут, а про комплексний інструментарій, що складається з чисельних приписів, які містяться в різних нормативних актах. Вони закріплюють вимоги нагляду із застосуванням принципу компенсації економічної шкоди за рахунок винного відповідно до контрольних критеріїв та залежно від ступеня необхідності нагляду [12].

Господарський нагляд спрямований на дотримання положень адмі-

ністративно-господарського права та виконання рішень адміністративно-господарських органів. У центрі уваги господарського нагляду – фігура підприємця та підприємство. Контролю піддаються виробництво, продукція, транспорт та устаткування. Разом з цим, як наголошується у літературі, останнім часом у країнах ЄС охоронна функція господарського нагляду зазнала певних змін, пов'язаних з фундаментальним розвитком політичного порядку, що характеризується такими ключовими поняттями, як приватизація, посилення особистої відповідальності підприємця та дистанціювання держави від певних галузей діяльності. Діяльність державної адміністрації, пов'язана з виконанням обов'язків, змінилася діяльністю з надання гарантій, яка повинна включати гарантійний нагляд, передбачений адміністративно-господарським правом [3, с. 243].

Основними формами господарського нагляду виступають: нагляд на початку господарської діяльності; нагляд у процесі здійснення господарської діяльності; нагляд при завершенні господарської діяльності; застосування санкцій у випадку невиконання обов'язків; сприяння розвитку суб'єктів господарювання, що дозволяє збалансувати інтереси держави та інтереси суб'єктів господарювання, щодо яких застосовуються адміністративні заходи.

Зазначені вище тенденції щодо розвитку господарського нагляду в країнах ЄС, на наш погляд, є надзвичайно важливими і для України, яка в багатьох сферах продовжує будувати свою наглядову діяльність виходячи з принципів тотального контролю за суб'єктами господарювання, що зв'язує підприємницьку ініціативу, а отже, виключно негативно позначається на результатах господарської діяльності. Господарський нагляд, безумовно, має залишитися у переліку інструментів державного регулювання економіки, проте суттєвих змін має зазнати ідеологія його застосування. Принципового значення у цьому аспекті набуває якомога більш швидке впровадження у діяльність національної публічної адміністрації стандартів належного управління [13, с. 17-25], на підставі яких і має здійснюватися зміна параметрів та форм діяльності суб'єктів, задіяних у регулюванні сфери економіки (господарювання).

Державне регулювання економіки (господарювання) здійснюється у країнах ЄС далеко не завжди із застосуванням прямих (адміністративних) інструментів. Пріоритет у даній сфері відданий *організаційним заходам*, завдяки яким держава створює, так би мовити, загальні контури, у межах яких, власне, і має здійснюватися господарська діяльність. Зазначене завдання досягається, насамперед, впровадженням у життя інституту реєстрації суб'єктів господарювання.

Країни ЄС мають подекуди різне законодавство щодо порядку легалізації суб'єктів господарювання. Головна відмінність полягає у тому, що в окремих країнах, наприклад у Німеччині, допускається добровільна реєстрація підприємців. Проте у більшості європейських країн зазначена процедура є обов'язковою. Так, за законодавством Франції підпри-

емницька діяльність може бути розпочата лише після отримання свідоцтва, що підтверджує внесення інформації про суб'єкта підприємництва до торгового реєстру. Реєстрація комерційних організацій як один із етапів легалізації відбувається за наявності установчих документів, якими є договір та статут. Договір повинен бути підписаний засновниками та мати вказівку на рішення засновників щодо початку діяльності організації та об'єднання своїх зусиль для досягнення господарської мети, а також щодо участі у розподілі прибутку та збитків. Французьке законодавство передбачає обов'язкове опублікування інформації про створення юридичної особи в засобах масової інформації – спеціальному виданні, яке поширюється усіма торгово-промисловими палатами, де, власне, і відбувається реєстрація господарюючих суб'єктів. Одночасно із публікацією інформації про створення компанії її учасники підписують «декларацію про відповідальність», яка містить інформацію про всі здійснені операції та про відсутність порушень законодавства у цій сфері. Протягом місяця після публікації інформації визначені документи направляються в реєстраційні служби, які діють при торгово-промислових палатах. Ті, у свою чергу, вносять відповідні відомості у державний торговий реєстр, які ведуть торгові або загальні суди. Державна реєстрація здійснюється на основі заяви. Не пізніше місяця з дати реєстрації суб'єкт господарювання зобов'язаний повідомити податкове управління про даний факт [14].

Фінансові способи державного впливу на суб'єктів господарювання, на наш погляд, найбільш вдало вписуються у концепцію сучасного державного управління економікою (господарюванням), оскільки цілком і повністю «вкладаються» в економічні закони, не порушуючи при цьому нормального ходу економічного життя країни. Саме цим, власне, і відрізняється планова економіка від економіки ринкової, остання з яких відчуває на собі лише опосередкований вплив з боку держави. Разом з цим треба пам'ятати, що фінансова допомога з боку держави може доволі суттєво змінити ситуацію на ринку, сприяти розвитку певних видів господарювання, тим самим призупинивши розвиток інших. У даному випадку йдеться про виникнення ситуації керованої конкуренції, що, як наслідок, може порушити передбачені конституційним правом умови конкуренції [3, с. 68]. Не завжди фінансова допомога може бути і бажаною для її адресата, бо доволі часто отримання останньої пов'язане з виконанням певних обов'язків. Не можна не згадати також і про можливі зловживання у даній сфері, у разі наявності яких окремі суб'єкти господарювання можуть у незаконному порядку отримати допомогу від держави. Викладені факти обумовлюють наявність доволі розгалуженого законодавства, яке регламентує умови та процедури видачі фінансової допомоги суб'єктам господарювання, що є необхідною гарантією дотримання та непорушення прав усіх учасників відповідних правовідносин. Особливість таких актів полягає у їх наддержавному характері, тобто вони приймаються керівними органами ЄС, а не національними

адміністраціями. Такий крок, безумовно, є обґрунтованим, оскільки дозволяє досягти єдності економічної політики щодо усіх країн, з яких утворено ЄС [15, с. 8] як, нагадаємо, насамперед економічне об'єднання незалежних держав.

Нині у країнах ЄС напрацьовано доволі велику систему стимулюючих засобів впливу на суб'єктів господарювання, під якими розуміються фінансові стимули у формі грошових коштів, платежів або звільнення від зобов'язань, які без зволікань позитивно позначаються на майновому стані суб'єкта господарювання та зобов'язують його дотримуватися певного порядку дій, наприклад створювати нові робочі місця. Стимулюючі засоби підтримки економіки, як правило, включають у себе надання державних виплат (так звані стимулюючі субсидії) та звільнення від виконання зобов'язань (так звані пільгові субсидії або звільнення від обов'язків).

Роблячи проміжний висновок з викладеного, наголосимо на тому факті, що у ЄС взагалі та країнах ЄС зокрема нині напрацьовано чималу кількість механізмів фінансової підтримки суб'єктів господарювання, які є апробованими практикою ринкового господарювання. Доволі досконалі є також і процедури надання такої допомоги, оскільки від цього залежить стабільність та прогнозованість економічної політики держави у даній сфері. Зазначений досвід, як з огляду на євроінтеграційні плани України, так і на її бажання стати повноправним учасником Світової Організації Торгівлі, є обов'язковим для вивчення та впровадження у національне адміністративно-господарське законодавство України.

Особливістю розглянутих вище способів державного впливу на суб'єктів господарювання є той факт, що усі вони пов'язані із прийняттям відповідним суб'єктом публічної адміністрації правових актів, тобто односторонніх владних рішень, спрямованих на реалізацію публічних завдань (функцій). Проте далеко не завжди вплив на суб'єктів господарювання через застосування адміністративних інструментів є доцільним. Для виконання покладених на публічну адміністрацію обов'язків остання може застосовувати також і *засоби приватного права*, які в силу оптимізації правових інститутів можливо, у певних межах, замінювати та комбінувати. У сфері, що розглядається, одним із доволі розповсюджених способів впливу на економіку є державне замовлення, реалізуючи яке публічна адміністрація діє як суб'єкт публічного господарювання.

В інтересах прозорого, заснованого на конкуренції, рентабельного розміщення замовлень законодавство про державні замовлення країн-членів ЄС було значною мірою формалізовано та деталізовано відповідно до права ЄС. Одночасно було здійснено стандартизацію термінів через видання загального каталогу державних замовлень [3, с. 320]. Принагідно зазначимо, що відповідно до Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» порядок розміщення державних замов-

лень в Україні є одним з основних напрямків, у межах яких має здійснюватися перший етап адаптації національного законодавства до законодавства ЄС. Слід наголосити, що проведена у ЄС деталізація та формалізація законодавства про державні замовлення є вищою мірою, обов'язковою і для України. Інакше кажучи, наразі актуальним постає завдання приведення у відповідність до стандартів ЄС українського законодавства про державні замовлення та державні закупівлі.

Повертаючись до європейського досвіду у сфері державних замовлень, зазначимо, що право ЄС, § 101 Закону про протидію обмеженням конкуренції та Постанова про розміщення державних замовлень за критерієм вартості замовлення диференціює відкриті та закриті процедури та переговори щодо розміщення замовлень. Відкрита процедура – це типова форма розміщення замовлень, у ході якої необмеженому колу підприємств пропонуються представити оферти. У закритій процедурі, навпаки, оферти пропонують передати обмеженому колу підприємств з кола претендентів, публічно запрошених до участі. Крім того, за допомогою відкритих процедур розміщення замовлень здійснюється закріплений у § 6 Закону про бюджетні принципи принцип економного та рентабельного ведення бюджету. Для того щоб дотриматися прозорості процедури розміщення замовлень, об'яви публікуються і при проведенні закритої процедури або процедури переговорів. Врешті, відповідно до конституційної вимоги про гарантії правового захисту, має виконуватися обов'язок надання інформації: замовник зобов'язаний повідомити оферентів, які не отримали замовлення, про причини відмови та імена оферентів, які отримали замовлення. Строк повідомлення – не пізніше 14 днів до розміщення замовлення. У конкурсі з розміщення замовлень може брати участь будь-яке підприємство, яке відповідає зазначеним в умовах конкурсу критеріям відбору, у тому числі і певним кваліфікаційним критеріям. Відповідно до правил про конкуренцію, які складають основу права ЄС, встановлено, що державний замовник не може за своїм розсудом обирати підприємство. Це узгоджується з національним принципом рівності, обов'язковим для держави як замовника і тоді, коли вона при розміщенні замовлень діє у приватноправовій формі [3, с. 320-322].

Викладені вище правила щодо організації процедури державних замовлень є базовими для країн Єврозони, що, зрозуміло, не заважає окремим з них розробляти власні процедури розміщення державних замовлень.

Висновки. Підсумовуючи, ще раз наголосимо на наявності у законодавстві країн ЄС різноманітних інститутів (інструментів), спрямованих на публічне управління (пряме та опосередковане) економікою. Перелік таких інститутів не є застиглим. Він розвивається одночасно та відповідно до потреб економіки, оскільки лише таким чином можна досягти успішного та ефективного виконання економічної функції держави. Водночас не можна нехтувати і тим фактом, що будь-який вплив з боку держави на сферу економіки є допустимим лише у межах та способами, визначені законодавством. Дана теза чітко зафіксована у ст. І-3 Конституції

ЄС, де, зокрема, зазначено, що ЄС бере на себе зобов'язання робити свій внесок у справу свободи, безпеки, солідарності та усебічної поваги до прав людини, викорінення бідності, забезпечення дотримання принципів Хартії об'єднаних націй [16]. Тому як члени ЄС поодинці, так і ЄС у цілому зорієнтовані на розбудову досконалого та ефективно чинного законодавства – адміністративно-господарського, яке і має визначати принципи, умови та процедури державного управління економікою. Визнання існування адміністративно-господарського права у системі права країн ЄС сприяло не лише більш чіткому визначенню меж правового регулювання у названій сфері, але й виникненню відповідних наукових шкіл, течій, призвело до створення спеціалізованих кафедр на юридичних факультетах європейських університетів. У результаті цього країни ЄС отримали перевірене науковою теорією та практикою адміністративно-господарське законодавство та спеціалістів, здатних застосовувати його на високому професійному рівні. У зв'язку з цим у нас виникає майже риторичне запитання до тих представників вітчизняної правової науки, які усіма силами виступають проти формування адміністративно-господарського права: а чи не потрібні Україні спеціалізовані правові акти у сфері державного управління економікою та спеціалісти, здатні їх розуміти та застосовувати у своїй практичній діяльності? Зрозуміло, що це є нагальною необхідністю, проте досягнення цієї мети має бути розпочато з теоретичного рівня – розробки теорії адміністративно-господарського права України.

Бібліографічні посилання

1. Колонтаевская И.Ф., Цепков Г.Н. Подготовка сотрудников правоохранительных органов в США // Деятельность правоохранительных органов зарубежных стран: Сб. материалов конференции. Выпуск I. – М., 2001. – С.148-153.
2. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV // ВВР. – 2004. – № 29. – Ст. 367.
3. Штобер Р. Хозяйственно-административное право. Основы и проблемы. Мировая экономика и внутренний рынок = Allgemeines Wirtschaftsverwaltungsrecht. Grundlagen des Wirtschaftsverfassungs- und Wirtschaftsverwaltungsrecht, des Weltwirtschafts- und Binnenmarktrechts / Пер. с нем. – М., 2008.
4. Мельник Р.С. Адміністративно-господарське право як структурний елемент системи адміністративного права: зарубіжний досвід та національні особливості // Право і безпека. – 2010. – № 2. – С. 55-59.
5. Домороцкая Э.И. Правовые аспекты государственного регулирования экономики во Франции // Советское государство и право. – 1981. – № 4. – С. 100-106.
6. Arndt Fetzer. Wirtschaftsverwaltungsrecht, in: Steiner (Hg.), Besonderes Verwaltungsrecht, 8. Aufl. 2006.
7. Badura Huber. Öffentliches Wirtschaftsrecht, in: Schmidt-Aßmann (Hg.), 13. Aufl. 2005.
8. Rolf Stober. Allgemeines Wirtschaftsverwaltungsrecht. 16., völlig neu bearbeitete Auflage. Verlag W.Kohlhammer. 2008.
9. Беликова К.М. Опыт антимонопольного регулирования в странах МЕРКОСУР // Государство и право. – 2009. – № 8. – С. 97-100.
10. Слепець В.М. Етапи формування європейського права // Вісник Одеськ. ін-ту внутр. справ. – 2001. – № 3. – С. 159-165.

11. Саниахметова Н. Конкурентное законодательство в государствах с развитой рыночной экономикой // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 4. – С. 5-7.
12. Дятленко Н.Н. Хозяйственное планирование и контроль в системе публично-правового регулирования экономики Германии // Экономика и право. – 2009. – № 3. – С. 91-97.
13. Державне управління: Європейські стандарти, досвід та адміністративне право / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К., 2007.
14. Сагайдак Ю. Легалізація суб'єктів господарювання в Україні та за кордоном (порівняльно-правовий аналіз) // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 10. – С. 130-134.
15. Правове регулювання надання державної допомоги в Європейському Союзі та в Україні. Шляхи адаптації законодавства України: Навч. посібн. – К., 2007.
16. Vertrag über eine EU-Verfassung [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.flegel-g.de/index-eu-verfassung.html>.

Надійшла до редакції 11.09.2012

Л.П. Шумна

кандидат юридичних наук, доцент
(Чернігівський державний
технологічний університет)

УДК 349.3

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ОСІБ, ЯКІ УТРИМУЮТЬСЯ В БУДИНКАХ-ІНТЕРНАТАХ

Розглянуто різні точки зору на поняття соціального захисту, здійснено аналіз теоретичних положень щодо соціально-правового захисту осіб, які утримуються в будинках-інтернатах

Ключові слова: соціальний захист, соціальне забезпечення, будинки-інтернати.

Рассматриваются различные точки зрения относительно понятия социальной защиты, осуществляется анализ теоретических положений социально-правовой защиты лиц, проживающих в домах-интернатах

Ключевые слова: социальная защита, социальное обеспечение, дома-интернаты.

In this article the different points of view on the concept of social protection are considered, the analysis of theoretical positions socially-legal protection persons, which in houses-boarding schools is carried out

Keywords: social protection, social security, houses-boarding schools.

Постановка проблеми. Проголошення України правовою соціальною державою, конституційне визнання людини, її прав і свобод найвищою цінністю висувають особливі вимоги до правового регулювання її соціального забезпечення, його якості й ефективності. Ця сфера діяльності держави має виключне значення для добробуту її громадян, працівників, їх сімей і всього суспільства в цілому. Право на соціальне забезпечення посідає важливе місце серед інших соціально-економічних прав людини і є одним із засобів досягнення злагоди у суспільстві. Соціальне